

կատարեց Սիւնոդոսը ցրուելով, քանի որ անոր մնալն շատ մը վէճերու, կռիւններու դուռ մը կը բանար, և այս ամէնն Աստուծոյ կամաց հակառակ բաներ էին։

Սիւնոդոսն ինքնաբերաբար լուծուեցաւ, և ի վերջոյ, 1890ին, Ազարեան կաթողիկոս գումարեց զայն ի Գաղկեդոն, ուր եկեղեցական ինչ ինչ կարգադրութիւններ եղան, ամփոփուելով օրինադրքի մը մէջ իբր «կանոն առնելեաց»։

Հիմա որ Հռոմայ մէջ գումարաւոր Սիւնոդոսն իւր դռներն փակեց Զրդհանդիսաւոր նիստէն վերջ, խնդիր է գիտնալ թէ՛ ի՞նչ որոշումներ առաւ, և այս օրօշումները ճշտ կը հակին։

Նախ և առաջ, գտնէ ըստ իս, Սիւնոդոս գումարելու ստիպողական և հարկեցուցիչ պարագայ մը չկար։ պարագայ մը որ տիրող օրէնքն, ճանչցուած կանոնն և մինչև իսկ նոսրեկական աւանդութիւններն ալ չնշեցով, արտակարգ միջոցներու դիմելու հարկ ընծայէր Սիւնոդոս գումարելու համար։ Որովհետեւ եթէ կրօնականապէս բարեկարգուելու պէտքն կար, ժամանակն յարմար չէր, և քիչ մըն ալ կրնայինք այնպէս ընթանալ եկեղեցականապէս, ինչպէս ընթացած էինք մինչև հիմայ, մանաւանդ թէ՛ Թերզեան դեռ նոր հրատարակած էր 1890ին Սիւնոդոսին վճիռներու ամբողջ հատորը և 15 ղշի փոխարէն ցրուած էր զայն իր կղերին, իբր «կանոն առնելեաց»։ Հոս, այժմ, ցրուեց իր մեկնումէն շուրջ 1—2 ամիս առաջ այդ կանոնագիրքը, որպէս զի եպիսկոպոսները, քահանայք և ամբողջ կղերն գիտնան իրենց ընթանալիք ճամբան, և չենք գիտեր դարձեալ թէ՛ քահպետական ի՞նչ բերմունքով հարկ դատեց օրէնքէ դուրս միջոցներու դիմել, Սիւնոդոսը գումարելու համար, և թէ ինչ թերութիւն կամ առաւելութիւն տեսաւ այդ 1890ին Սիւնոդոսի ստորագրեց մէջ, որուն կերպով իննքնութեան ձեռնարկեց եկեղեցական (ծիսական և կամ արարողական) բարեփոխումներ ընելու։

Բայց մենք այս կէտերու մէջ չենք տեսներ Թերզեանի Սիւնոդոս գումարելու ստիպողական հանգամանքն, որովհետեւ իրան է թէ մեր եկեղեցական (ծիսական քէ արարողական) ներքին միօրինակութիւն մըն ալ չուենք թէ՛ և, բայց ասոնք երկրորդական հանգամանք կ'առնուին Թերզեանի այն նկատումներուն հանդէպ, որով բացէ ի բաց կ'սեղէ ջախջախել ազգային-քաղաքական դրութիւնը։ Իւր չարժեքն, իւր խօսքերն, իւր նամակները և իւր կոնդակներն՝ ասոնց կենդանի վերկայներ են։ Այլապէս խորհիլ կարելի չէ, քանի որ ինքն Հռոմէն Օսմանեան Պետութեան տուած քաղաքին մէջ կ'ընէր թէ՛ ինքն հոս Սիւնոդոս գումարած է զուտ եկեղեցական խնդիրներու համար, մինչդեռ իւր համբաւուր «Հովուական Թուղթին» մէջ սա խօսքերը ըսելու չի քաշուիր. «Վասն զի՝ չպիտի ուշացնենք եկեղեցւոյ և քաղաքական օրինաց համաձայն հաստատու օրօշ կարգադրութիւն մը...» (տե՛ս էջ 23), որով կամ Տէրութեան առջեւ սուտ կը խօսի և կամ Ազգին առջեւ, երբ արտակարգ միջոցներու դիմելով, բացառիկ անօրինութիւններ ձեռք ձգելով, այդ քաղաքական օրինաց համաձայն կարգադրութիւն ընելու յանդիմանութիւնն ունեցաւ, լաւ գիտեցէ՛ք Դուք, ո՞վ Արհիպպատիւներ, թէ այդ քաղաքական իրաւունքը միայն ձեր ձեռքը չէ։ Ժողովուրդն ալ մասնակցութիւն ունի անոր մէջ։ Տէրութիւնը այսպէս հրամայած է միապետական իշխանութեան օրով, ո՞ր մնաց սահմանադրական իշխանութեան ժամանակ այդ օրէնքն ընդգրկել։

Թերզեան, Երեսփ. Ժողովոյ կանոնագրութեան ծրագիրն ջուրը ձգելու համար ամէն անուր զրպարտութիւններու ամբաստանութիւններու, օտարներու առջեւ

իբր ըմբոստներ և յեղափոխականներ ցոյց տալու չքաշուեցաւ. արդ եթէ ժողովուրդն ալ ըմբոստանայ այդ ձեր սիւնոդոսաբար գծած քաղաքական օրէնքին, շարժառիթն Դուք ո՞վ Արհիպպատիւներ, ձեր ցուրտը նստողն նկատեցէ՛ք։

Բայց կ'արժէ քիչ մը հետաքրքրել թէ՛ ի՞նչ կրնան ըլլալ այդ քաղաքական օրինաց համապատասխան կանոնի տրամադրութիւնները, զորս Սիւնոդոսն զրի առաւ։ Խնդիրն շատ պիտի չուշանայ, և քիչ ատենէ յուսանք թէ՛ կը հրատարակուին անոնք, բայց չենք յուսար թէ 1888ի Ազարեան կաթողիկոսի քաղաքին տրամադրութիւններէն դուրս ելած ըլլան, քանի որ Տէրութիւնը զայն իբր օրէնք հաստատած է և Օսմ. Տիւրքերին մէջն ալ արձանագրուած է։

Բայց և այնպէս Թերզեանի ազգատեաց ընթացքն չենք կրնար հաշտ բռնել Ազարեանի քաղաքին տրամադրութիւններուն, որոնք հիմն են ազգային համաձայնութեան, համերաշխութեան և որոնց վրայ կ'ընդունւած է հաշտութիւնը՝ Հասարակութեան 20 տարուան վէճերուն։ Թերզեան, «Հովուականին» մէջ այս պարագային հաւատ չընծայեր, ըսելով թէ՛ «Մանրագոյն է և նեղաւոր այն զրոյցը... թէ վերջին հերձուածը 1887 վերջ գտած ըլլալ...» (տե՛ս էջ 25), Ուրեմն իր այս համոզումէն կրնանք լաւ կերպով հետեւցնել թէ՛ ապօրէն էր իր ընտրութիւնն, ըլլայ եպիսկոպոսական։ Ըլլայ կաթողիկոսական. օրէնքէն չեղած են այդ թուականէն և մինչև իսկ 1876ին ի վեր օծուած եպիսկոպոսներու, ձեռնադրուած կաթողիկոսներուն ընտրութեան եղանակը. օրինադրեցութիւն եղած էր ուրեմն հինգ տարին անգամ մը Հռոմայ հաշիւ չտարելին. եկեղեցիներուն, թաղականներու ձեռք մատակարարութիւնը, Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը, դպրոցներու Վարչութիւնը և դեռ չեմ գիտեր ինչեր, Մենք դեռ աւելի ընդարձակօրէն ու մանրամասնաբար կրնանք պարզել այս պարագան, և սորվեցնել Թերզեանի, թէ իր գիտցածէն տարբեր են այն հայտութեան պայմաններն, զորս կ'օգտանայ գրաւիցաբար Այապի գր բացօթյ կերպով գործերն խեղաթիւրել։ Չէ, մենք Հոգեւոր իշխանութեան գլուխն գտնուող անձի մը չենք տար, և ահա այս է որ զիս կը դալթակ զեցնէ ո՞վ Արհիպպատիւներ, որովհետեւ եթէ ես անձնապէս գիտցած, սորված, ուսումնասիրած չըլլայի այդ պարագաներն, հաւատ պիտի ընծայէի անոր խօսքին։ Բայց ընտե՛ք եմ, ուսումնասիրած եմ այդ հայտութեան պայմանները և պարագաները, անոր համար չեմ կրնար հաւատ ընծայել Թերզեանի այս խօսքերուն։ Վասն զի աչքեմ առջեւն է այս պահուս Ազարեանի հայտութեան համաբաւուր կոնդակն, և անոր հիմ կազմող հրամանալիբը, հոս է դարձեալ սոյն հերձուածն քարձող և հայտութիւն կնքող և Ազարեան կաթողիկոսի ձեռագիր usnraգրութիւնը կրող այդ ձեռագիր կանոնագրութեան ծրագիրն և եթէ ասոնք ամէնքն ալ սուտ են, ինչո՞ւ են, գոնէ սա ձեռագրին ի՞նչ պիտի ըսէք։ Արդեօք այս ստորագրութեան վրայ ալ այն համոզումն պիտի ունենանք, ինչ որ ունեցանք Թերզեանի ընտրութեանէն քիչ առաջ Սիւնոդոսականներու հաւաքար կանոնագրի վրայ դրած ստորագրութեան նկատմամբ. ուրեմն մեզի կը մնայ ըսել վերջին խօսքը միայն, այսինքն թէ մեր զործը նկարագրէ պակաս անձանց հետ է, (բացառութիւնները յարգելով)։

Մի՛ խոտովէք, ո՞վ Արհիպպատիւներ. ես զործածած բառերուս ծանրութիւնն կ'ուելու կարող եմ, բայց զործածել կը հարկադրուիմ, վասն զի չիտակն ըսեմ, եպիսկոպոսաց անկեղծութեան վրայ հաւատքս չէ մնացած, քայծակցած եմ անոնց արարքներէն, ցորչալի չուողն իրենց սխալներն և եթէ այս սխալներն զործող եպիսկոպոսներն՝ աղքատին ընտ-

րուողներն են առարկուի, կը մնայ հանդիստես ըլլալ ուղղակի Թերզեանի ընտրածներու գործերուն, որոնցմով պիտի փրկեն եպիսկոպոսութեան արժանապատեութիւնը և եկեղեցւոյ փառքը։ Երանի՛ թէ մեր եպիսկոպոսներն ստէպ ստէպ առիթը ունենային իշխու աւետարանական ճշմարտութիւնը օր է, «Եղիցի ձեր այժմ այս և ո՛չն ոչ»։

Անդրադառնալով Սիւնոդոսի գործերուն, մենք համոզուած ենք թէ՛ անոնք ըլլալ կրօնական, ըլլալ քաղաքական մեծ կարեւորութիւն ունեցող բաներ մը ըլլալու չեն, այլ Թերզեան այդ Սիւնոդոսին գումարաւն հարկեցուցիչ ցոյց տալով Հռոմայ, ասիկէ ձեռք ձգեց բացառիկ եղանակաւ, օրէնքէ դուրս եպիսկոպոսներու թիւն լրացնելու արտօնութիւնն իր ապօրէն կերպով պաշտպանած դատին նեցուկներ և օգնականներ հայթայթելով։ Ասով մէկտեղ կանխել չըլլար որոշումներն, վասն զի քիչ ատենէն պիտի տեսնեք զանոնք հրատարակած Ս. Գահէն, որ բնականաբար նկատի պիտի առնէ Արեւելի մէջ տիրող սովորութիւնները, բարքերն և քաղաքական կազմութեան եղանակն։

Թ. Կ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԵՐԵՍԻ. ԺՈՂՈՎ

ԲԱԶԱՐ, 11 ԴԵԿՏ.

Միլլէթն անվար մեւքերէմիդ հասէպիլէ, Ազգ. Երեսփ. Ժողով, քաղաք կիւնիւ ազնամը, ալաֆ. սաաթ 5 բատտէլէրինտէ, կաթողիկոսարան սալօնընտա, Արամ էֆ. Երամեանն աստիպակետութիւնը թանթընտ սուրէթը ֆէվզէլաւտէտ ագտ օլընմը տըր։

Պու ինթիլապատա, Միլլի դազէթալարն պիր խալի մուկթերթի վէ պիր գատըն օլարագ բէք չօգ սամուռն հազըր պուլընմը տըր։

Էվվէլա Ատիւնպետ էֆ. ազատան Անտոն Ալիք էֆ. նին վազուր վէֆաթըն տան օլարայ պէնանը թէնպիւֆ իթմիշ, վէ ազալը մէվճուտէ ահաղա գալգարագ, իշպու թէնսիւֆէ իշթիրագ իլլէմիշէր տիր։

Պատէհու Ատիւնպետ էֆ. էնգարէտէն, Տիարպէթրտէն վէ Մարաշտան վիրուտ իթմիշ օլան իւլ գըթա թէլէ կըաթը օգոււմը տըր։ Պու թէլէկաթլար՝ դազէթամըզաւ էվվէլէն տէրճ խալիմը տիր։ Տիարպէթրտէ թիլիսէսինն գաբաթըլմար խապէրի մէվթիւն մեւթիւր թէնսիւֆ օլմը տըր։ Պիլէթիք մէթթէպի իլին պիր Միլիթարեան Վ. ին մուալլիմ սըֆաթըլա իսթէնիլտիկէն տարի մահէլլիտէն ալընան պիր մէթթու պալի օգոււնու պարիլու իւնալ օլոււմը տըր։

Պատէհու Անտոն էֆ. Ազնաւորն պիր մէթթու պը օգոււնմը տըր քի, պուստա, մուալլէլաթը ճարիլէն միլլէյէին բաթրիք վէ վէթիլ օլմամալընտան օլլարը եւլու իսթիլ գալմասընտան, վէ հիւթիւմէթը Սէնիլ իլլէ մուալլէրաթը բէսիլէ ինրա խալէմէմէսինտէն օլարայ թէնսիւֆ իզնարըլա, կէրէք Սթամպուլ վէ կէրէք թաղարաբա տէրքեար օլընան լիւզոււմ մէպին, պու հալէ խիթամ վէրմէք իւզըն, պիր հէյեթթիլ եախտ վէթիլ մազամընտա թաաթիք վէ պիր մէթիլ մազամընտա թաաթիք վէ պիր Ալիլէ միւրաճաաթ օլընմար թէլէթի օլընմը տըր։ Ազնաւոր Անտոն էֆ. նին իշպու թէլէթի հազընտա, էնթմիլլէթիւն մէպին պիր չօգ միւզաթէրտէն սօնրա, թաղրիլինն Վարչ. Ժողովա ինալիսին գարար վէրիլի տիր։

Պու արա, չէրիմիդ պազը կէնէլէրի նին իմզաալա կէլէն պիր մէթթու պարիլու

տեխալպըր թարաթընտան օգոււմը տըր։ Պու մէթթու պը իմզաաթիլլէրի, Երեսփ. Ժողովա էնիլլէթիլլէրի պէնան, վէ չիմտիլէ գաաթա հուզուգը միլլէյէին միւտաֆաաթը եօլընտա Մէթիլին կէսթէրտիկ սէպաթտան օլարայ իզնար թէլէթէր վէ հուզուգը մէթթիլլէրի միւտաֆաաթը խուսուսընտ քէնտիլլէրի տալիլ-հէր սուրէթիլ հազըր օլարգալարըն տէրմիւն իլլէմիլլէր տիր։

Մէթիլ, միւմալիլլէրալէն հիսսիեաթընա թէլէթէր իլլմիշ տիր։

Իշպու ինթիլա տալէթնամէսինտէնալըն օլան աալ էնթմիլլէթիլ մաաթնին միւզաթէրտէն պիր մէվվէլ պալլանմար՝ պիրթիւն, ո՛ր մէթիլլէթ մաթիլալ օլընընտան, նիլ լիլ Ատիւնպետ էֆ. պու պապտէ Թերզեան էֆ. նին Սթամպուլ ալմէթ իթմէք իւզըն օլընտա տար չայի օլան հալատիսէ մէպին թէտապիրը լալըմէնին իթթիսալը լիւզոււմը պիլտիրմիշ տիր։

Տր. Զօհրապ.— Իսթիլալընթիլալ իլին Երեսփոխանարտան միւլէթէպ պիր հէյեթթիլ ինթիլալըն թէլէթիլ խալիլմէ

Կիւմիւլէնտէն էֆ.— Թերզեան էֆ. նին Սթամպուլ կէլէնէկի խապէրի էթիլ վազըլտան պէրու իլիտիլիտար, Զանն խալիլմէթ, Վարչ. Ժողով թէտապիրը տիր։ չիւնմը տիր։ Պու պապտէ իշպանթ վէրմէսին թէլէթիլ խալիլմէ

Սինէնտէն էֆ.— Պէնէն, եար ու աղա Երեսփ. Ժողով պիր տէֆա տահա Թերզեան էֆ. յէ միւրաճաաթա, հարէթթը վազընտ հազընտա պիր մուալլէրէ, միլլէթին հուզուգըն գապուլ վէ թաաթիք իթմէսին թալէպ իլլէմէք տահա միւնասիլ օլուր։ Բայց իթիլիլտէ, հիւթիւմէթ միւրաճաաթ խալիլմէ

Գալմաթեան էֆ.— Գէնտիլիտէն իսթիլալըն թալէպ իլլմէք իւզըն պիր գօլիսիլ թէլէթիլ, վէ իլլ պու գօլիսիլ իսթիլ թէլէթիլ թէլէթիլ խալիլմէ

Արամ պէյ կէօլէնտ.— Պէն թէլէթիլ խալիլմէթ, Ատիւնպետիլլը Արամ էֆ. Երամեան, Ապտ իւլ Հալիլտէ եալալը կիլի, Թերզեան էֆ. յէ կիթիլ, վէ միլլէթն ալ օլընմը օլընըն պիլտիրսին։ (Ալգըլար)։

Ինթիլալ էֆ.— Միւնէնտէն էֆ. իլլէ հէթթէթար տէլիլմէ. պէնէն քէնտիլլէն եէնի պաշտան մուալլէրէն կիրիլլէմէթէրէք, աղիլն թէլէպիլա իթմէլլէրէք

Մամեան էֆ.— Բաթրիք էֆ. գաւունտ իրանէթ իթմէթ տէտիլիմիդ հալտէ, պիլ գաւունտ իրայէթ իթմէլլիլլէ, իմիլ քէնտիլլէն միւրաճաաթ իտէրէք, մէր իւլ ինրա օլան նիւլմիսմէթի գապուլ իտիտօր մը, իթմէթ մը, պուստա սօրալմ։

Ազնաւոր էֆ.— Թերզեան էֆ. պիլլի պու միւլէթիլ հալէ գօլալը իլին, քէնտիլլէն գարը պօլթթ իթմէթտէն պաշա չարէմիդ եօգ տըր։

Ապտ իւլ Մէսին էֆ.— Երեսփ. իլլէ թիլաթ տէրէնտէ թէտապիրէր բէք չօգ ֆէնալըլաթ, թէթրիլալա սէպէպ օլապիր. բանադրանք կէլէպիր, ֆա. միլիաա իթիլաալըլըլալ վազու պուլապիր. Պէլլէ չէլլէր օլմամալ, վէ վազըլլէ Տիարպէթրտէ, Գիւլէլիտէն գէմանընտ օլընը կիլի պէօլիւք միւնաալար. զարալար գոււնարինն մէյտան վէրմէթ իլին, իթիլալ տէմ իլլէն պազմաալար. պիր քէրէ եօլլալ քէնտիլլէն միւրաճաաթ իտէլիմ, էկէր վէրէն ձէվալ, պիլլ իլլէն իթմէթտէ, օլ վազըլ իսթիլաալըն իթթիլլէլիմ, Պուստա իլին քէնտիլլէն պիր հէյեթթիլ միւրաճաաթ իթմէթ

Արամ պէյ կէլէնտ.— Էնիլլէթիլ իլլէ չիւպիլիլալ լաեթ օլալ պիր հէյեթթիլ թէլէթիլ իտէլիմ. պուստա իլլէթ լիւթիլլէն գարար Թերզեան Գիւրապալաա թէպիլլ իթմին վէ ալա. ճաղը ձէվալ պիլլէ կէթիլլէն

Տր. Զօհրապ.— Մոմսեան, Մինչեան վէ Ապտ իւր Մէսիս էֆ. իւր, Թերզեան Գերպոյ։ Իւր մուսապէտը իմաստը թէքիֆ խորհուրդար։ Լաքին պիզ րէսպէն գարարար վէրմի, վէ իմապ իտէն մէր- ճիւրքիւնէ, գաւառաթիւս վէ էսպապը մու- ճիւրքիւնէ թարհարար թագաւոր իմ- միւրիւ տիր։ Պուշարտան սոնրա Թեր- զեան Գերպոյ։ տահա զիեաւէ իւրիւ կի- տէրէք, գաւառաւ վէ ուսուլ խիւաթընտա Եպիսկոպոսար թագաւոր իմաւ։ Թմտի վէրիւնէ գարարարը, վէ թագաւոր իմ տիկիմիզ մուսաթիւրէ կէրի ալմագսըզն Ենիտէն մուսապէտը կիւրիւնէյիւ։ Ոսկեան էֆ.— Մինչեան, Մոմսեան վէ Ապտ իւր Մէսիս էֆ. իւր մուսապէ- րաթա կիւրիւնէյի թէքիֆ խորհուրդար...

Մինչեան էֆ.— (Ոսկեան էֆ. նին սէզընիւնէ քէնէրէք.) Պէն մուսապէրէ տէմէտիւ, իյզանաթ իսթէնէյիւ, տէմէք իսթէտիւ։

Ոսկեան էֆ.— (տէմէտիւն.) Ղարիպ տիր քի, Եարըն կէնէնէյի խապէրի իւր- տիրիկի պիր զէմանտա, պու կէնէ սուլ- թէրիֆ խորհուրդար։ Թերզեան Գերպոյ, պէնիւմ Եարըն ագրապաւտան օլմաթըլա, քէնտիսինիւ կ-Բաթրիզիլիէ ինթիւապը, պէնիւմ իշին պէօյիւ պիր վէսիլիէ իթթի- խար օլմաթ իտի։ Զաթթա մալիւմիւնիւզ օլան քաւիլիւնա պիր չօգ քէտիւրէրիւմ սըրապընէ մանըն միւլէթի մէմնու իթ- մէսի, պէնիւմ իւրիւ պը թէսէլի օլմաթ Իտի։ Լաքին էֆ. օլմաթաւոր, պու կիւն պէնի, քէնաթիւնիւզտէն զիեաւէ մանգոն վէ միւլէտէր իմիւր տիր։ Մէրի իւր իմրա օլան նիզամիւմէյի գապուլ իմ մէտի իշին քէնտիսինէ միւրաճաւթ օլմաթաւոր թէք- իթ օլմաթաւոր։ Զապու թի, գաթէն քէն- տիր օնիզամիւմէյի գապուլ իմ մէքէն տնին պէնիւնտէ պուլմաթաւոր։ Պու թէք- իթ մուսապէր իսթիւզա տըր. գաթէն քէն- տի քիլիլիւնիւ պիզէն քէնապ տըր։

Մոմսեան էֆ.— Գարարարընդտան կէրի տէօնէյիւ տէնիւթը։ Լաքին գա- րարարընդ չիմտիլ տէկին իմրա օլմաթ- մաւոր։ Թագրի վէրիւտի, Բաթա Կաթրէթ- իշին տէ Եարըն։ չիքեալիթիւմիւզ պիրիւրիւտի, ազլին իսթէտիւք. ֆագաթ ճէվապ ալմաթաւոր։ տէմէք տալմաթըզ պիտալիթիւ զապ իմաթիւք. չու Կաթի պու կիւն թէքար մուսապէրէ իտէրէք, ուզալմաթըզ։

Ատենապետ էֆ.— Պիզ, Բոմաւան ազլինի Բալէպ իմմէտիւք. Եարընդ վու- գաւաթը իւրտիրէ, իյզանաթ վէրիւք. տահա տու ուսուլ ալէյիմիւզտէք իմա- տալիւ, մէշու վէ մուսթապա սուրէթտէ րէտտ վէ քէնտիւմիւթ թէպիւրի իյէտիւք. իմ- տի օ ճիւրթիւն իւր պիր չէյ զապ իմմէտիւք։ Սանիւն, րէսմէնիւզ պէնա իտէրիւմ քի, Պապը Ալիյէ միւրաճաւթընտա տալի պիր չէյ զապ իմմէր տէյիլիւ։ Պիւլաքի, Մէնիւրիւմիւզտէն վէ մուսաթալէն վարչ. Ժողովան թագաւոր իտիւն իքի գըթա մանգէր, Կիւրիւմիւթ չէնապը տիգգաթա ալմաթը տըր։ Ապիւ վէ մէգանիպ նազը- րը պէյ էֆ. տէն Սաւարէթ իտէնտէրիւմիւ, վէ օրտան տալի պազը իյզանաթ իշին թէքար Ատիւ վէ Մէգանիպ նազըրիւն- նէ, վէ մուսաթալէն Սաւարէթ իտէնտէ օլմաթը տըր. Եարընտա տալի Մէնիւրի իտաւը վիւլէթաւ իտիւն իտիւնէյի մէ- մուլ իտէրիւմ։ Ուսուլմաթալմաթ քի, պու կիւն տէվէթիւմիւզտէն պաշընտա քէք պէօ- իւք զապիւրէ վար տըր, վէ պիզիւմ տա- վաթըն պիր ան էվէլ թէսթիւնիւն նէ գաւառ արզու իտիւն, տահա մուսթիւմ մէսթիւնէրէ թէգաւաթիւ իտիւնէյի։ Մա- մաթիւն թերզեան Գերպոյ. ըն վէ պազը Եպիսկոպոսարըն մէմէքէթիւմիւզ, քալի- թալիւր Սալթանաթը Մէնիւրի պիւլա մու- ճիւպ վէ էմալի օլմաթը Կաթիւ թէքար, մուսաթիւպ վէ տիւլէն պիր տէվէթիւն քալիթաթընտա Սինիւ թէքիւ իմմէրի վէ Յէրմանար իւր իրաւաթը Մէնիւրիւն անգաւաթնա մուզալիւր քիւգորսար թագ-

տիւ իտիւմէնի հուգուգ վէ Կաթիւթը տէվէթէ մուզալիւր տիր։ Պու կիւն, միւ- լէթիւն տալմաթ տէվէթիւն հուգուգ վէ Կաթիւթիւն տալմաթ տըր. տէվէթիւ, Կիւ պիր զէմանտա վէ Կիւ պիր սուրէթտէ քէն- տի մէսթիւնիւն վազ կէնէյի վէ միւլէթ- ճէ տալմաթըն ալի վազըթտա քէնտի- սինիւն տէ տալմաթ օլմաթընտա, տուր օլմաթ, Պիւնալէն ալէյ, թէքար իտէրիւ քի, պիզ, պու ճիւրթիւն տէ Կիւ պիր չէյ զապ իմմէրիւզ տիր։ Թմտի պիտալէթէն զապ իմմէրէք սէօգիւնիւ գաթիւն րէտտ վէ ճէրի իտէրիւ։

Գարաւաթն էֆ.— (Արամ էֆ. նին սէզընիւրի թագաւորէն սոնրա.) Պիզ Թեր- զեան Գերպոյ. ըն ազլին թալէպ իմմէտիւք, Մալիւմ տիր քի, Կ-Բաթրիլիւմիւզ, էր- մէնի վէ Բոււմ քալիւրիւզիւր կիպի գա- պիւլ ազլ տէյիլ տիրէր. անաթ Յէրման- լարա վէ իրաւաթը Մէնիւրէ անգաւաթնա թէվիթիւ հարէքէթիւրիւ մէմուրիւթիւրի գապը Կաթիւթիւ օլմաթ, պու անգաւաթիւ- լաթընտա հարէքէթիւրի վուգուրիտէ, պիթթապի վէ քէնտի քէնտիւրիւնէ ազլ օլմաթը օլմաթար։ Թերզեան Գերպոյ. ըն հարէքէթիւ նէթիւն տալի պու գապիւ- տէն օլմաթ տըր։ Իշին պիզ, պուրաւըն Պապը Ալիյէ ալմաթաւոր։ Տալմաթըն զապ օլմաթ օլմաթընտա տէյիլ թագ- տիւ իմտիկիւմիւզ մանգէրէրիւն Կիւրիւմիւթ չէնապը տիգգաթա ալմաթաւոր, վէ Եա- զընտա Մէնիւրի վիւլէթաւոր իտիւնէյի իտիւ։

Շիւմանէն էֆ.— Իքի Ատենապետ էֆ. իւր տալմաթըն զապ օլմաթընդ կիւրիւնէ իյզան իթթիւրէ, իթթիւք զէ- մանը չօգտան կէնիւր տիր, չիւնք թեր- զեան Գերպոյ. էսկի նիզամիւմէյի տէ րէտտ իյէթիւ օլմաթընտա, քէնտիւնի թէքիւր օլմաթաւոր պիր չէյ զալմաթը տըր։ Իտիւ պէօյիւ պիր միւրաճաւթ մէշու վէ քաթիւր օլմաթ. չու հալտէ Սթապալա մուզալիւրիւնտէ, րէնապի չիւն քէնտիւնի «հալապա» տուաթ իւր գապուլ իմմէրիւ միւլէթնաթը օ- լմաթ։ Սապապիւն Կ. Բաթրիւք. քէնտի- սին թագաւոր իտիւն իսթիւթնալիւ իմաթ իտիւ։ Լաքին Թերզեան սոնուա գաւառար պիզէ գորը ուղարապիւր, լս քին չուա մէմնու օլմաթընդ քի թերզեան շաւտէն էֆ. կիպի ազլը տէյիլ, պիւլաքի ազլընդ տըր. էկէր օնըն գաւառ արզու օլմա իտի, պիզ թորպաթնա սօգուպ. Արապուտ քէօ- յիւ ազլընտա աթար իտի. քէնտի- սին քէնտիւն մուսապէրէ կիւրիւմէք գապիւ տէյիլ տիր, էկէր նաւու վէ հա- սիլէթիւմիւզ վար իտէ, Եալմաթընտա տուաթ հազընտա ալա իթիւմաթընդ գալմանա թերզեան Գերպոյ. իւր Կիւ պիր մուսապէրէ կիւրիւմէյի իտիւնտա իտար իտէրէ, օլ վազըթ միւլէթ քէնտի թալիւնի տիւլիւնիւ։

Պէնիւն Գ. էֆ.— Թէքիւպէ ի- տիւմիւ օլան պիր չէյ թէքար թէքիւ- պէ իմմէք, տիւլիւնիւք տիր, Կիւնէյի կիւնիւ իւր ազլաւոր գաւառ պիզիւրէ նաւը կէօրիւտիւկիւնիւ պիւրիւնիւ, իտի քէնտիւնի մուսապէրէ կիւրիւր մէսինի գաթիւն րէտտ իտէրիւ։ Տր. Զօհրապ էֆ. իւր էնէթէքարը. աթի հալտէ իմապըն իմրաթ ճէմաթա գալըր։

Տր. Զօհրապ.— Բիւրսի չէրիֆիւն պիզէ ճէվապ վէրմէսինէ թէսսիւթ ի- տէրիւ, Մաւաթ քի Բոմաւան պիզէ պիր ճէվապ տա իյէլմէտի, մուսապէրէ իտէ- մէյիւ, Թմտի իսթիւթաթըն թալէպ իմմէք իւզըն պիր գոմիւթիւն թէքիւ օլմաթնա վէ պիր մէօյիւ վէրիւնիւ։ Ապտ իւր Մէսիս էֆ.— Զարի էֆ. նին սէզընիւրի իմրա իտէրէք, իյէլիւթէն թէքիւրէք օլմաթ. Սինի իյէն տէօ- րըմ քի, իթիւտալ տէմ իւր հարէքէթ ի- տէլիւ։

Մինչեան էֆ.— Յիւրիւմ Եարըն ան-

լալըմաթն. պէն մուսապէրէ իտէլիւմ տէմէթիւ. պիւրիւնիւք քի, Թերզեանըն հարաքեաթնա էն չէտիւ միւլէթիւք վէ մուսապիւթիւրէն պիրիւմ. սոն պիր թէք- իլիւ իտէլիւմ տէտիւ. էմիւրիւ քի, քէն- տի ինստընդըլա թէքիւթիւրիւ րէտտ իտէնէք տիր. ֆագաթ պիզ Կիւնիւն ի- յէթիւմիւզ պիր տէֆա տահա կէօթիւրիւ օլմաթը։

Ատենապետ էֆ.— Իթիւտալ տէմի թէք իմմէթիւմ տէնիւթ. Գէնտի քէն- տիւրիւ մէտ իմմէթիւք, տէնպիւրիւք քի, Մէնիւրիւք, Կիւնէքալի քիւրաւ, տի- կէր միւլէթիւրիւ մէնիւրիւնէ Կիւնիւրիւք իւլ- իւրէ օլմաթ սուրէթտէ իթիւտալ տէմ իւզըն հարէքէթ իթիւրիւ, Թերզեան է- ֆէնտիւնի թագիւրաթիւ մէքիւպալար- նա գարըն միւլէթիւթի օլմաթա գա- պիւլ տէյիլ իտի. պիզ պուշարա գարըն Եարըն պիր հարէքէթտէ պուլմաթա գա- իլիւն Կիւ թէպիւրիւ թէնէպիւրա իթիւք. սաթի միւլէթիւր վէ թանաթընդ, կէօ- րիւնիւկիւմ քէք չօգ րիւնալ վէ միւլէ- պէր զէվաթ պիզիւ իթիւտալ տէմիւրիւք, միւտէպիւրիւնէ հարէքէթիւրիւք հարաւ օլմաթար, Ագիւնիւն, տալիւնէ հարէքէթ իթիւք իշին, չօգ տէֆա գարարարընդ իթիւրիւ իթիւք. Կիւ տիրիւ հաթարէթէ գաթիւնտըք. Թերզեան Գերպոյ. պիզ «տիւնիւք, մէքիւպիւք, Կիւրիւք, զէնիւնաթ, Կիւնաթընդ վէ զալիւրիւք տէտիւ. պուշ- լարա տա պալ էյիւթ. ֆագաթ քէնտիւնի, Միւլէթիւն էն մուզաթաւ, էն Եաթի մէ- նաթիւն վէ հուգուգընա տալիւ գարըն չըքտընիւք մէքիւթէ մուսապիւր հարաքեաթ- տա պուլմաթաւոր. տիւլէն թորաթընտա Սինիւ թէքիւ իթիւ. իսթիւնաթ վէ գալմաթալ տէյիլիւն Եպիսկոպոսար թագ- տիւ իյէթիւ. իշին պուշարա արիւր թէ- հաթիւր իտիւմէք իտի. Պուշարա զիեաւէ իթիւտալ տէմ իւզըն հարէքէթ օլմաթալ իտի։

Գարաւաթն էֆ.— Թերզեան Գերպոյ. «Ինիւրիւք» զալմաթնա, պիզտէն ան- ճաթ պազընտա քէնտի տէյիլիւն պու- լմաթընդ, վէ պիւրիւն միւլէթիւն քէն- տիւրիւ իւր օլմաթընդ անլաթիւթիւ Միւտաթ- իւ մէմուրիւթիւրիւք Սինիւ օլմաթը հա- տէ, Յիւ կէնիւ, Զիւ գալմաթ տըր։ Լա- քին էկէր պիզ պու կիւն իսթիւթա իտիւք չէքիւրիւք, Եիւրիւք կէնէնէք օլմաթար պիզիւ գաւառ տա իթիւտալ տէմ սաթի- պի օլմաթաւոր տըր։

Յուլի. էֆ. Թալիւն.— Ուսուլմա- Կալմաթ քի, «Ինիւրիւք» տէ, Թերզեան էֆ. պիզ «աւ» տէյիլ տիր։

Մոմսեան էֆ.— Գաւաթնէն Երեսիւնիւն իսթիւնի հալիւ պուլմաթաւոր վէ գա- նաւնէն հարէքէթ վալիւթիւրիւք միւլէթ- իլիւք. Լաքին հարէքէթիւրիւք գաւաթնա մուլաթիւք տէյիլ տիր, Պիւ Կ-Բաթրիւրիւք ազլիւն թէնէպիւրիւք իշին, նիզամիւնտէ ան- քէնաթնա սիւլիւնաթ արա իւր էքսէր- իլիւթ պուլմաթ լազըմ տըր. Հալպուքի պու կիւն Մէնիւրիւն ազաթ միւլաթը միւլաթալ պալիւք տէյիլ տիր, Կ-Բաթրի կին ազլիւն գարարարընդ իշին, գա- նաւնէն իտէն. Ժողով թէնէթիւ իմմէլի տիր։

Սէլէր.— Խաւն Ժողով Կ-Բաթրիւրի ինթիւտալ իշին թէնէթիւր իտէր։ Ատենապետ էֆ.— Մէնիւրիւ միւլէթիւր օլմաթ օլմաթընդ Դիւն գարարարըն- րը, Մէնիւրիւք էքսէրիւթ վար տըր. պու մէվաթիւ պահա օլմաթ։

Յուլի. էֆ. Թալիւն.— Մէնիւրիւ միւլէթիւր օլմաթընդ պէնա իտիւթ, օ հալտէ քէնտիւնէ միւլէթիւր օլմաթնա մէնիւրիւք նէ իւր վար տըր։

Մոմսեան էֆ.— Նէ տէմէք էֆէնտիւմ սէրպէթ տէյիլ միւրիւ. էֆէնտընդ պէ- նա իտէմէմ մի։

Գարաւաթն էֆ.— (Մոմսեան էֆ. իւ.) Յագաթ, Պապը Ալիյէ Եարըն մազըր- իւր սիւք տէ իմաթ իթիւրիւք։

Մարիկեան էֆ.— Եկէր թալիւն օլմ- նաւաթ գոմիւթիւն Եարընդ իսթիւթա թէք- իլիւ իտէնէք, պուշարա իւլաթա Եարըն

Իւնքի Կէր չէյ քէնտիւնիւք րէսմի վէ զա- րը րէսմի սուրէթտէ պիւրիւրիւք տիր։ Սինաթ պիր Կէնիւթ լազըմ քի, Կալիւրի իւր միւտաթիւք իթիւրիւք քիւրիւ, կէլալի- կի զէման գաւաթալար գաթաթըպ, քիւրի- տէն Եաթա Կաթիւրիւք սարանտան իւլ- րի կէնիւրիւք մէն իթիւն։

Պու մէսէլ, խալի մէվաթիւ պահա օլ- մաթ, Կաթիւրիւք սարանտան պիր չօգ գա- թուր օլմաթ, պիրիւնտէն կիւրիւք քէն, տի- կէրիւնտէն կիւրիւք պիւրիւք, կէնէնէլի զէ- մանըն պիրիւք մէնէնէլի վէ կիւրիւք կիւրի- մէմէթիւք պիր նէթիւքէնէ կիւրիւք մէնէնէլի կիւրիւք միւլաթալար մէվաթիւ պահա օլա- րաթ, Մարիկեան էֆ. նին մուսապիւթիւք վէ գարարար գաթալար թէքիւթի թագ- վիպ իտիւմէյի տիր։

Ոսկեան էֆ.— Թերզեան էֆ. իւր պէլ- քի քէնտիւնտէն զիեաւէ միւտա- ֆաւա իտէն պիր իքի քիւրիւք էֆէնտը գարընընտա մէնիւրիւք կէօթիւրիւք սապր ու թէնաթիւրիւք հարաւ օլմաթալար պիւր- պէր, պիր գոմիւթիւն թէնիւրիւք թէքիւթ իտէրիւ. ճէմաթա, տահա ալըր թէն- պիրիւք իթիւթալար տէնաթիւք մէվաթիւք վէրիւք- մէք, վէ մէմէքէթիւրիւք մէվաթա օ- լմաթ իտաթիւք էքսէրիւք նազարընտա գա- րարըն թէնէպիւրիւք պուլմաթալար իշին, օ գոմիւթիւք, Թերզեան Գերպոյ. ա կիւրիւք. իսթիւթալար թալէպ իթիւլի տիր։

Ատենապետ էֆ.— Մէսէլ խալի միւ- լաթէրէ օլմաթաւոր, չիմտի իքի թէքիւթ վար տըր. պիր Տր. Զօհրապ էֆ. նին թէքիւթի քի, պիր գոմիւթիւք թէքիւթիւք Թերզեան Գերպոյ. ըն կէնիւրիւք սոնրա, պու գոմիւթիւք մարիւթիւք Մէնիւրիւք- ճէ. պիւնապէրիւք Միւլէթիւք ազլ օլմաթը օլ- տընըն թէպիւր վէ ալի վաթթա իս- թիւթալար թալէպ իյէլէք, քիւրիւք պիր տէֆա տա քէնտիւնիւք միւրաճաւթ- լա, էսկի նիզամիւմէյի իմրաթըն իս- թէմէք։

Պու իքի թէքիւթ տալի գաւաթա գո- նուրաթ իւր թէքիւթ 24 րէյ իւր գա- պուլ, վէ սոն թէքիւթ, 2 րէյ գարըն 24 րէյ իւր րէտտ իտիւրիւք տիր։

Պաւլիւ պալիւտէ իւր օլմաթ վա- քիւթ վէ մէմուրիւք, Արամ պէյ Կէօ- չէն, Տր. Զօհրապ, Գիւրիւք Հաթիւրիւք, Եաթ Գալաթիւք վէ Եաթիւնէս թո- լալիւն էֆ. իւր տէն միւլաթէպ օլմաթալար պիր գոմիւթիւք թէքիւր օլմաթը տըր։

Ատենապետ էֆ.— սաթալար օլմաթ. Գարաւաթն էֆ. մէմիւք իսթիւթալար վէրիւք տիր։

Մէնիւրիւք տալմաթալար սըրաւա, Պօղոս էֆ. Մոմսեան սալոնտան չըքտա- քէն, սալոնտան պիր խալիւրի տալի արգաւաթնա չըքտըն, վէ Թերզեան էֆ. իւր ուսուլ իմմիւթա իթիւտա մէնիւրիւք սէօյլէթիւք պազըն սէօյլէթտէն տալմաթ պիր նիւմալի իմրա իմմէք իսթիւրիւք իտէ տէ, հազըր պուլմաթնա պազը Երես- վիւնտէ րէքիւթիւք թագաթընտան իմապ իտէն իսթարաթ վէ վէտանիւք իմրաթ սալէսինտէ պիր կէօնա տալի հալ վու- գաթ պուլմաթըն տըր։ Պիզ, պու հա- տիւն թէնաթիւք իտէրիւք, Մէքաթիւք թէլալ վէ էֆէնտա ճէմաթալարըն Կիւրիւք սընըթը իտէլիւք իթիւլի, վէ մուսապիւր իտէն պուլմաթնալար հազընտա պիր կէ- նա զարաթ սալալիւրալմաթ տըր։ Եիւ- տիւք գաւաթ կէրէք Երեսիւ. մէնիւրիւք վէ կիւրիւք ճէմաթըն իսթիւք հարէքէթիւք չալիւն թագաթիւ օլմաթ սուրէթտէ մուսապալար քիւրիւք վէ միւլէթիւք օլ- մաթ տըր. Պու խալի իսթիւք հարէքէթտէն միւլէթ չալմաթալար տըր։

Երեսիւ. Ժողովըն գարարըն Թեր- զեան էֆ. իւր թէպիւր իտէնէք օլմաթ գո- միւթիւք, քալար կէնէնիւք սաթալար օլմաթ. Գալաթ, Գալաթիւք Եաթիւք էֆ. նին խա- նէսինտէ իթիւթա իտէրէք, քէնտի վալի- ֆէ վէ մէմուրիւք իթիւթիւք սուրէթը իմրաթ հազընտա իմրա միւլաթէրէ իյէլմիւ տիր։

Տիւն ազլաւա գաւաթ Թերզեան էֆ. նին Բոմաւան Կէնաթ չըքտըն օլ- տուրը մուսապիւր իտէնտէն ալմաթընտա, վէ Սթապալա նէ վազըթ կէնէնէլի թէնաթընդ իթիւթիւք տէն, չալիւր վա- զընտըն, ճուսա իթիւթիւք նիւթիւթիւք Եարընընդ վէնէլ, էֆէնտըն ուսու- միւրիւք լաթանտիւք իթիւք իշին, պալմաթըն թագաթընտան թէքիւթիւք իտիւրիւք պիր տէ- սիւք օլմաթընտալար տըր։

Բազար կրեւիւ, Բանկաթիտէ վէ Սաժա-
թիտաւ Անարատ Յղութիւն քրիստէլէրի-
միղին եւ վըր մախաւալարը միւնսիպէ-
թիլէ, մղքիւր քրիստէլէրաւ իճրա իտի-
լէն սէրասիմը բուշանիլէաւ խալլի էհալի
նաղոր պուլունմը տըր :

* Բազար կիւնելւ, տեսնը քերամ-
տան՝ նրեապի. վէ վարչ, ժողովարբմբ Ա-
տենապետի Արամ էֆ. Նրամեան ինէ
վարչ. ժողով Ատենադպրի Գրիգոր էֆ.
Ոսկեան վէ ազատեան Արամ պէյ Կէօլէ-
տան ինէ Գրիգոր էֆ. Հանքիպար՝ Էրման
բաթիգանանէսինէ կնտէրէք, բաթիկի ճէ-
տիս Յովաննէս էֆ. Արշարունիէ ըմմը
թէպրիքի իյֆա իթմիշլէր տոր. Միւլա-
քաթ ըմք սամմի ուղապ, պապլճա, թաշ
բատաքի միլլէթ տաշարբմբն անվալի
իւզգրինէ ճէրքեան իթմիշ տոր. Հէյնէթը
ճէպուռէյէ՝ Բաթիգանանէնէ ինթիրամաթը
մախառաւ կէտթէրիմի տոր:

Տիրնոտէն պէրի Արփիարեան վէ Ռո-
քոսեան Դերասպաժառուարն շէհրիմիլէ
կէլմէք Է զրբէ օլտուգլարնա տարի պիւր
շայեա տէվէրան իտիեր: Տագաթ պո-
շայեադերան մահիլէթի ննկաշու մագառա տըր
Մամաֆիլիս կէլէնք իրէտէ, վարաընար իլ-
սինկէր Միլլէթ, քէնաթիէֆքեարըն, մէս-
լէքիթի, պոռնկարըն կէլմէսիլէ նէ՛ լիւյ-
տի, նէ՛ տէ թաղերի իտէր, վէ պոշայ-
եալարը չըգաբանար վէ թօքըգեան իլ-
կիլլի տէ թալապէր իտէշլէր իլէր կէօրէշ-
մէլի տէ իլէրույն տէ թաալիք իլէր:

*, Իշխութիւնիսկզիւ կէօրէ, Եննիքօս
քիւրսէսի ժողովրդապետնին վէֆաթըն
տան պէրի պիւր հաֆթա գատար կէլվի-
օլտուրը հալտէ, մէգքիւր քիւրսէ վէ մէշ-
նէքիւրթը, էշհարալլա պէրապէր, եալը-
հէգ 70Ի կէ չկին պիւր ինթիկար ժամկոյնը
իտարէսինտէ գալմըն տոր: Մաազալլա
եարըն սիբգաթ եախտ տինէր պիւր գա-
զա վազաւ պուլտըսա, զիմ մէտուլ օ-
լաճազ տըր: Աթոռապատկան սէնիէն
պէրսէ վէ էմաւգ իտարէր վազքիֆէսին
գէշօյնը՝ մի ինրա իմմէլի տոր:

ՏԻՆԷ, ԷՐԱՆԻ ԲԱԹՐԻԿԻ ՏԵՍՈՒՐ
ԲՈՒՆԱՆԻ ՎԷ ՏՐԻԱՆՈՒՆԻ ՎԱՅԷԹԻՂԵ ՊԵՐԻՔԷ
ՄԷ ՎԷ ԱՐԱՊԱՂԱՐԱ ԲԱՔԻԱԿԷՆ, ՄԱՎԷՆՆԷ
ՀԻՐԱՄԵՈՆՆԱ ՊԻՂԱՔԻՄԷ, ԿՈՂՈՐՔՐ ԾԱ-
ԿԱՆԷՆԷ ՔԱՊՈՒՂ ՕՂՈՆՄԻՂ ՄՐԵ: ԲԱԹՐԻ-
ԷՖՆԻՆԻ ԻՐԱՄ ԻՂԵՍԻԿԻ ՆՈՒԹՔՐ ԹԷՆԶԷ
ՔԻՐԻՔԻՎ ԷՏՎԱԿԷՆ, ԹԱՐԱՓՐ ԲԱՄՈՒՂԱՔԻ
ՄԷՆ: ԱՃՄՈՒՆԱՅԻՆԹԵՐԵՆԻ, ՎԷ ԲԱԹՐԻԿԻ
ՏԷՄՈՒԽԻԵՂԻՆԻՆԷ ՈՒՎԱՓՖԱԳՂԵԹԻՐԷ
ԿԱԳՔՐՈՒՄ ԹԷՄԷՆՆԻԽԱԹՂԱՐԵՐՆ, ՎԷ ՏՐԻ-
ԱՆԻՆԻ, ՆԻՓԱԳ ՈՒ ՆԻԳԱԳՐ ԹԷՐԵՎԷ, ՎԱ-
ԹԱՆՐ ՈՒՄՈՒՆԱՅԻՆԻ ՄՈՒՆԱՓԱՊԱԿ ՎԷ ԻՄԱ-
ՐԸՆԱ ՄԻՆԹԹՆՖԻԳԷՆ ԿԱՂԵՂՄԱՐՆԵՐ, Վ
ԷՐԱՆԻՔԱՎՄԸՆԻ, ԿԻՆՔԻՆԷԹԵՐ ՕՍՄԱՆՆԻ
ԿԷ ՕՐԱՆ ՍԱՄԱԳԱՐՆԸ՝ ԹԱՐԻԽ ԻՂԷ ՄԻՆ-
ԱՅԵԹ ՕՂՈՒՂՐԸՐ ՄԻՂԱՅԻՆԻ ՊԵՐ ՆՈՒԹ-
ԻՐԱՄ ԿՈՒՆԻՐԱՎՈՐ ՄՐԵ:

Պատէհու բաթրիգի միշարիւնէն՝ Պա
պը Արիւն կիտէրէք, սատրաղաւ բա
շարը վէ պազը վիւթէլայը ֆիխա/ը գի
եարէթլէ, Բաթրիգխանէն աւտէթ իւլէ
միշ տիր :

Արշարունի Սրբազան՝ ալայ իւէ Բաթ
րիգիսանէյէ ալտէթ իտէրքէն, Տիվան եռ
լունտա Սուլթան Մահմուտ իյանը սան
թիւրպէսի էօնիւնտէ արապատան էնէրէք
թիւրպէյի զիեարէթ իյէմիշ տիր:

* * * Էջմիածին Կաթողիկոսանքին ինթեր-
խապքնա մէմուր մուրախխաւար արա-
սընտա էքեյնիճէ վէնիմ ինթիլարփար գու-
հուր իթսիկնտէն, Օրմանեան թարաք-
կիրէրի շէքմիթլէր տիր, Մէլլէիւր
կիրաալ, բաղար կիւնէն իճրա զուրնան
իճէն, տուն իճրա խտիմիշ, վէ 88 մու-
րախխաւ գուրաեա իշթիրաքլա, Գէոր-
Սրք, Սուրէնեան 58, Եղլշէ Արք, Դուր-
եան 57 գուրա ալմուլար տըր, Օրմանե-
Արք. ըն թարափտարալը զաւն 32 մու-
րախխաւ գուրաեա իշթիրաք իթմէմիշ
տիր:

* * Անատոլուա երմենիկերէ մէսքիւն վրայէթլէրաէ իսլամաթ իճրաը իշին, Մէնլիսի մէսքուանըն երմէնի մէսքուարը թարափընտան վէրիւն թաքրիթի յետգիգ իթմէք իւզը պազը մուքլուտան միւշ րէքէպ Թէշքիլ ուլուն ու հէյեթի, թազ րիթի հալիլի օլտուղը Թէքթիքիեր թէտու գիգ իթմիշ տրի, Թէքլիֆիլը՝ շունլար տըր. 1. Վլլահէթլէրաէ տաշլիշին մուհաֆազաը իշին միգտաբը քեսֆի ասքիլ գուլուհմասը. 2. Մէքթիպտէն մէգուտ ժանտարմալար կէստտէրիմէսի 3. Քւլ օլէքիլէրիթէ սիլահ թալմալարը իշին մէգուհնէթ վէրիլմէսի 4. Ազգիլ ֆէրէնտէն թէքեսիւլ իտէն յէտուրալըն ֆէրէնալ ալլի. 5. Վերգիլէրին թահսիլ իշին էհալլիէ գօլալըզլար վէրիլմէսի 6. Արազի մէսէլէսինին հալլի. 7. Ատանա ֆէլաքէթգէտիկեսնընա հիւքիւմէթճէ գաւթալալըըլմըշ օլաւն 40,000 լիբանը թէշէրիլսի. 8. Սէքմար վրլայէթլէրաէ հոտմիթիւր ասքըրէրէին ետրիշէ իճրաը

Հէյեթ, պու թէքիֆլէրի հազգի պուլուպ, Մէհլիսի գիւքլահա թագտի իթիք էւզրէ տիւն իմպաւմը տրբ թէքիֆլէրտէն եալընը ճիւհնիւն իհրա սըն՝ հէյեթ վաքթսրզ ատտ իթմիլ տիր

* Էրմէնի մէպօսւար, պունտան էլ
վէլ Պապը Ալիյէ, Թաշրա մէզալիմի
տարի մուֆասսալ պիր ճէտվէլ վերմիչլէ
իտի: Ճուճա իրթէսի կիւնիւ տիկէր պի
ճէտվէլ, վերմիչլէ տիր:

10 թարիխիլէ Բաթրիգիւսանէյէ աթիաէճ
թէլէկրաֆը չէճմիլ տիր։ «Մէշնուր Մուս-
պէյ՝ աաթըլէր իլէ Միւսաբէպէ խոխոր
Հիւքիւլէթտէն իմաստ իսթէնիմլի տիր
Միւսաճաաթմըլ իւզէրինէ պիր թոր կէսն
աէրիլէճէճ տիր։ Վալի հալլընըզ տոր
քէնտախսնէ յուսպէնէթ իլլին սէրիսն իճա
իտէն։ Մաճէլլէ Միւսաճաաթմընըզը բէճա
աէրիմ»

Գրքը պէ՛տ է նշնակելու պէ՛տու նշնակե-
լի իւտեօր ժողովրդէ պետի պուռնան վի-
էնիւս Միխիլարեան թարգմտընը միւ-
թէրէմ րահպուրիստէն Հ. Եփրեմ Ծ. Վ.
Զարճեանը վուգուր վէճաթընը թէէն
սիւճէն խապէր ալարի :

Միւս ժողովրդին պահանձա ղէմանան պէ
րու Աւագ թիւն խըզմէթին Սթոթ թա
րաֆընանան պիր հիւրմէթը մասնաւուս ու
մազ իւղէն, ճէշաղէ մէրասիսի, բազա
իրթէսի կիւնիւ Ս. Սասունաճաճին Սթո
ռանիստ քիլիմէնիւն, Բրն. Մատթիւ
Ապւ. Սիսիլիանն թանթը Երեսէթին
մուկանթիւն սաւրթթէն իճրա խտիլմիշ տիր
կարապետ վ. Պատուհանան միւս
սիր պիր մէրսիլէ իրատ իլէ, միւթէվէֆա
նըն մէղիւթէթլըրինի, թարիղաթընա վէ ճէ
մասկըմըղա հւանն խըզմէթլըրինի զիճ
թէ սենա իլլէմիշ տիր.

Իշ պուռ ըստը արինտէ, Վիրեննա Մխիթարեան թարգմտել աղաքնտան պաշտօն, տիկէր թարգմտարար վէ հէր քրնէ ֆա մէնտուպ ըհնապիյնի միւրնթիւնէ ըհնապիւնէր, ագրապա վէ աղաքապա տաւ հազըր պուռունըւր տըր :

Վիրեննա Մխիթարեան թարգմտելն վէ ագրապաղաւնա, պուռ վէսիւնէ իւն պէնտուն իտաքիտիս իտիւր :

Անվալը հազըրէտէ փըրգալարն ի թի
լափը էն էլզէվ մատտէ ուռւպ, պո-
թիլափըն հօստալինէ չալըըտըը մէ-
նուննն իշիտիլիւր: Պոռ պապտէ Օս-
մանլը աթնանը թարափընտան զաշէթս
լարա աթնանէք թչկլիղաթ ինրա խա-
մի, տիր:

«Ինքնահատ ֆրեգատը՝ Ինքնա? ֆրեգատներն թելիքերի հազգնտաքի մի գաճէէէսինէ տէլամ իտիտոյ: Եարթլա պալլընա չոռլար տրը»
«Իտաբէի էօրֆիէնին լաղլը» - Բօլիկ

գա մահաբերելով նրան ափվր. - Մէմուրիսնի
բօլիթի գազ գլխակներն են կրմէսիննի մէհ
- Սաբա բաշա՝ սատարակաւ օլմամագ վ
ագասը՝ միւմարն մէթէպէ պիթարաթ
գէվաթտան վէ իթիօնաթն պաշլընա բէ,
յիւսիսիստէն պուլընմամագ շարթըյա պի
հէյնէթը վիւքէյա թէշիթիւ՝ Սատարագ
օրնաճգ զաթ՝ վիւքէյաթը ինթիսապտ
սէրպլսթ օլմաճգ տոր :

«Իթիթիհան մուրախխալարը» աստ
բազմուն թէպտիխնտէն մաստա, մուխա
լիֆ ֆըրգանըն քանֆֆէյէ թէքլիֆէրէն
գապուլ իթիթիլէք վէ աճվալը հազըրէտ
Սայտ բալանըն թէպտիխնտէն քոլիթի
գաճա աղըր մահգուրլար գուհուր իտէ
պիլճէկիթի արգատալարտան պէհան ի
մէքլէ ֆըրգա՝ Սայտ բալանըն մէմու
րէյէթիխէ իպգաւընա պէօյլէք պիր էք
սէրիլէթլէ գարար վէրմիլ տիր։ Մուխա
լիֆ ֆըրգա իսէ, շիմտիքի գապիճէնի
խթիթաւը իլին իարար իթսիկիտէն, էք
վէճէ հասըլ օլան իթիլաֆ իւմիտլը
գալիլ օլմըլ կիպի կէօրիւնիւօր։ Տիկէ
թարգաֆտան Մէրպէսիթ ֆըրգաւը մուրա
խալարը, մէքլէր իթիթիլաֆը հուսա
լէթիթմէք իլին թէվաասալթ իթտիքլի
ճիկէթլէ, մուխապէրաթլէն գաթթ օլըն
ճաղը իթթիմալիլ, պու ֆըրգահա սու
թէնաիլը իթիթիլ տիր։ մամաթիի Սէրպէս
թիլէ՝ պիւսպիւթիւն մէխուս օլմանքա
լէան իքի ֆըրգա արասընտա իթիլաֆ
չալըլընօրլարը—Սաթըրազմ բաշա բազա
թիլէթի կիւնիւ Պապը Ալիտէ, իթթիթի
տրն թէիթի Սէյիա պէլը գապուլ իթի
տիր։ ագչամ, Սայտ բաշա՝ աճվալը հա
զըրէ իւզըրիկէն տալիլիէ, խարիճիէ պ
մէարթիֆ նազըրլարըլա միւլազաթ իթ
միլ տիր։— Լստտա սէֆիր թէվֆիգ բա
շահա, սատարթթիլ գապուլ իտիպ իթի
մէճէկի թէլէկիւսֆիլա սիւսա օլընմըլ, վ
միւլշարիլիլ թարաֆընտան քէտտ ճէվա
պը ալընմըլ տեր։

* * * ՏՐԷՆ ապախի ինքնինստ քէ Հոռ-
րիւնքէ քըրգալարը մօրաբախալարը, ահ-
ւալը հագըրէ հագըլարնտա ինկա-
հոռաւիկ իւնի կէճիւն գառաբ միւղաքէր
իմիւնէր տիր: ՏՐԷՆ աղչամ Օսմանլը
ժանոր, ղաղքէմալարա աքրտէքի մալիւ-
ժաթը, ինկալիղ իմիւն տիր:

«Փերթապարեն մուրախապարը պիւն
ճիւմէլ նօգթալար հագգընտա ագաը է
թիւաֆ իւլէմիշէր տիր՝ Հուբըրիէթ վ
իթիլաֆ ֆըրգասը րէշիւլէրինաւն պիրի
նին գօւլլանտըը թապիրէ կէօրէ, «Վիւն
քէլանըն՝ ֆորգա ինթիլաֆարընաւ, էն
գարըշմը, զէ վաթտան ինթիլապը» չար
ի ըյլա Սօրտ ըաշանըն սատարէթտէ գա
մաը խուսուսընըն՝ մուխալիֆ ֆըրգ
թարաֆընաան գապուլի իւզէրինէ 33րդն
ժատտէնին թատիլի հագգընտաքի լաիւն
ընը կէրի ալընմաը խուսուսը մէվզոն
պահս օլմըշ տըր՝ Պու թէքլիֆ օ էսնաա
իճիլիմա իլմիշ օլան ինթիլաա ֆըրգա
սընտա միւզըքէրէ իտիլիշ տիր՝ Պա
մէպուսար, թալէմա վէ իսպիլ պէշ
սատիլի օլաքաք, պիր սսւրէթը ինսվ
պուլմազ իչին աթիտէքի սսւրէթի թէք
լիֆ իթմիշէր տիր. «Գապինէ իւլ Մէճիլ
սլ մէպուսան արասընտա ինթիլաֆ զո
հուրինտէ էկէր գապինէ՝ էքֆեսարընա
իսար իտէր, վէ Մէճիլսի մէպուսան
գաթիւնէ վէ թէքարա պէ թէքարա րէս
իլէրէօէ. Զաթի Շահանէ՝ գապինէյի ա
սլ մէպուսան, վէ իւլ սան գատար եէ
ինթիլապար իճրա իլմէք վէ Մէճիլսի
պուսանը թօղալմազ չարթը վէ Մէճիլ
անաըն րէյի իւլ Մէճիլսի մէպուսանը տ
ղըթմաան հիւրեր տէրն, չարաք զէմանը
տա Զաթի Շահանէ՝ Մէճիլսի մէպուսա
նէ ալ թաթիլ իտէպիլիր»

Պապանդատէ Իսմայիլ Հագագը պէյ թա-
րաֆընտան մուխարիֆէթէ աւղրահան մէ-
քիւր թէլլիֆի- Իթթիհատ ֆըրգասը Ե-
ղասընտան Խալիլաբ գապուլ իթմիշէր
սէ տէ, ինթիմատու էքսէրիթիթ գաւմա-
օլտաւղընտան, րէսմէն րէէէ գօնուլա-
մաթը արբ:

Ի թիւում ֆորդասը, պո. սապան սաա/

չպու թէքլիք հագ գընասա իբի ֆըրգա
նըն ուզըաշմար սէնուլ օլունուեօր, լա
թնի Սախո բաշա՝ քանին թէքլիք ինտիկ
թափախտէ, Մէնչիւն աւանան հէր հալ
րէյիքի ալմազ խուսուտանն դարըր օտու
ղընտան՝ միւշարիւլէյին՝ մէշքըւր թէք
լիքի դապուլ իտէնէկի չիւպէյիք կէօրը
նի. եօր Տիւն կէնէ թթթփափա ֆըրգաս
պիլին Սէյին ալէ՝ սաօտըազմ իլէ ուզու
լէրի միււաղս մի ինմաշ արի:

Պու. Կիւնքի Մէճիսի մէպուսանա
35ինճի մատտէ հագըընտա իճրա օլունա
հագ միւղաքիւտէ, Մէճիսի թութաճա
ղը մէսլէք գարալըընտա գապինէնին վա
գիւնթիին գարաւալաթորմագ իւղըէ, տիւ
միւնթիս վիւքէյա ագա օլունալը տորէ

Խարճեկ նշգրտելով մեծուրարնուտ
 Սարթինաքի պէ իւէ Պետրոս էֆ. Պէր
 պէրեանն պազը էվրազը սիսարն սիւ
 գաթ ազվիւհաթըլա Միվէգի իւլլիթիւ
 իննի եազմը խալէ, կէչն կիւն պոննա
 եպպիսաննէտէն ճէնտի տաիէլէրինէ կէ
 թիւրիւլէրէ, մէօհիւրլիւ ոլան օտալա
 մեծուրիյնի լազընէ մուվաճնէհէսնա
 չըլմը, վէ միւսթանիթիգ Նիտան պէ
 թարաֆընտան ճէնտի էվալ
 իտիլտիլտան սոնրա, ել
 կոպպիսաննէլ
 կոթիւրլիւսիւնէ տիւր, ալէթէ կտօր
 Սարթինաքի պէլ Պօչալաւր մէաէլէսին
 միւթէալիթ պազը էվրազը պիւր
 ղազըլթաը մուխպիրինէ վէ Պետրոս էֆ
 սէ թարապուտը Ղարապ մէաէլէսինէ միւ
 թէալիթ պազը էվրազը պիւր սէֆաթէթ
 սարթիլ, «Սապա»նը գաւլիննէ, պո
 մուհիմէ սիրգաթը պիւրիւրն ճիւտէ
 մուխիմնէ իքրաթիլէ էվիւրիւր տիւր

Առանձնապես պա թէլէկրաֆ պիտի ըլլա
տիկինն կէօրէ, վիլայէթէն աստի՛ն ին
չալընա թէ ասատի իտիւնէնէ տա՛ր պաշ
հաշարաթըն չըգ փորազլարը շայանարաւ
տուլարէ հնայինն հաւալ օղնն էնտիչէ՛ վա
ն Սուլամմէր պէլյին զաշարթիլն պէր թա
րաֆ իտիւմի՛ տիւր։ Պոռ թահրիքեաթտ
էննէպի բարամազը պուլընաղը զանն օ
լունսեօթի՛ Վալի, րուէսապը րուհանիէլ
տալմիթ իտէրէք, քշնտիւրիէնն թէլէ ժյանա
վէրմիլ տիւր, Մաճկալը էնտիչէ՛ օրուա
հիչ պիր վազա օլմամը՛ տըր։

Գասթէմոնի իլէ Ինէս, արասն
բէք չօդ գար եաղմաղլէ, Լիապէրա
միւլ, քիլլէմիլ տիր:

Կէշէնտէ Եօգլատտան Էնգաբէյէ 500
լիրա իլէ հարէքէթ իտէն բօսթա արապա
սը՝ Սէրայ քէօյիւնէ վասըլ օլմագլան
բօսթանա ըվգագաթ իտէն 4 ժանտան
ժառան 3իւ, հէր նէ սէպլիզ իտէ բօ
թատան այրըմըլար։ արապա, ռէզըր
քէօյիւ կէշտիքտէն սօնրա, Եօտա, պի
սիւրաք Վէ տիկէրէ բիստէ, իքի քիշի բա
կէլիյի, բիստէ արապանընն Եանըն
օթըւրմաք իշն իքի յէճիտիյն Վէրմէ
թէքլիֆ իթմիյ։ արապանը տա դապ
իլլէմիյ։ պու սուրէթլէ կիտէքքէն, ժան
տարմանն Եանընտան կիթմէքտէ օլա
տիքը՝ բէվօլլէր, կէ ժանտարմաք Եօյի
թէքէճէնտէ վուրուզ, աթտան տիւ
շիւրմիւշ, Վէ այնի վագըրթտա արգլատա
շը տա արապանըր բէվօլլէր իլէ թէլէ
լի, իշ տիր։ Պատէհու իքի ճանիշի իշ
պաշամըլաթ տըր, իւր վօլլէր սէնիյի
շիտէն ճիվարտաքի չօպանլար, գօ
գուլարընտան հալմաա աթիշ իթմէ
պաշամարգլարընտան, գաթիլլէր իւշ կրո
բօտան աթիշիյնտէ 500 լիրա պուր
նասը ալէ աճէն ալարաք ֆիքրար իթմի
լէ, տիր Բօսթա արապասը Վէ գուս
ագէ՛ Եօգլատ բօսթախանսինէ կէօթի
բիւլմիւշ Վէ գաթիլլէն տէրաթսթի
շին վալի Եաթֆընտան Էվամիրը շէտ
ստ վէրիթիյ տիր։

Սահկայի խթիեազ փ
Մխսիրը մետուր դագերս
ՅՈՎԷ. ԹՈԼԱՅԵԱՆ,
Ի ՏԱՐԷ ԽԱՆԷ
Պէյօղլունա Թագաբմ հաստարմեհ Ն.